

POSUDOK OPONENTA

PhDr. Miroslav Glejtek, PhD.: **Stredoveká cirkevná pečať – prameň kresťanskej ikonografie**

V osobe PhDr. Miroslava Glejteka, PhD., mladého vysokoškolského pedagóga môžeme vidieť perspektívneho historika-heraldika, ako to dokázal už vo viacerých vedeckých a odborných štúdiách i pri návrhoch jednotlivých erbov, najmä v cirkevnej oblasti.

V predloženej habilitačnej práci, ako to dokazujú aj iné štúdie zaoberajúce sa touto oblasťou, predovšetkým inojazyčné, že primárna úloha pečate v stredovekej spoločnosti vychádzala predovšetkým z právnej oblasti. Pečať predstavovala najdôležitejší prvok vyjadrujúci vôľu majiteľa, jeho rozhodnutie a súhlas s právnym úkonom, resp. bola symbolom poverenia k určitému právnemu aktu pre inú osobu. Najvýraznejšie sa tieto funkcie pečate uplatňovali pri vydávaní najrôznejších typov dokumentov, vznikajúcich, ako výsledok diplomatickej činnosti v príslušnej kancelárii.

Pečať predstavuje aj jeden z najzásadnejších heraldických prameňov. Popri erbových listinách, ako primárnych heraldických prameňoch predstavujú práve pečate najrozsiahlejšiu a najdôležitejšiu skupinu prameňov, bez ktorých by výskum stredovekej cirkevnej heraldiky v podstate ani nebol možný.

Súčasťou pečate je i text, identifikujúci majiteľa, alebo obrazovú zložku. Ten je prameňom predovšetkým pre epigrafiku, skúmajúcu nápisy na hmotných pamiatkach, ale i paleografiu, ktorá sa zaoberá písmom na pergamene či papieri. Nemožno zabudnúť ani na to, že pečať, hoci je produktom vychádzajúcim z dobových politických, ekonomických, náboženských, kultúrnych a umeleckých súvislostí, je i zhmotnením individuálnych prianí a predstáv majiteľa. Stáva sa tak i prameňom odhaľujúcim spoločenské postavenie, vplyv, záujmy a vkus majiteľa.

Základ územno-správnej organizácie cirkvi v Uhorsku tvorila sieť biskupstiev. Pri práci s cirkevnými pečaťami sa stretávame s viacerými špecifikami, ktoré musíme pri ich výskume brať do úvahy. Cirkev hoci tvorí integrálnu súčasť celého univerza stredovekého človeka a je prítomná vo všetkých oblastiach spoločnosti, predstavuje zároveň do značnej miery samostatnú, autonómnu a uzavretú štruktúru. Charakterizuje ju vlastný systém zákonov

a noriem, ktoré ovplyvňovali jej vnútorné i vonkajšie fungovanie a činnosť. Typická aj vlastným špecifickým administratívno-správnym členením a hierarchickou štruktúrou.

Paralelne popri diecéznej štruktúre správnych celkov predstavovali v stredovekej spoločnosti výrazný fenomén rehoľné spoločenstvá, riadiace sa vlastnými pravidlami a hierarchickou štruktúrou, viac-menej nezávislou od biskupa a biskupstva. Najstaršie takéto spoločenstvá v stredovekom Uhorskom kráľovstve predstavovali benediktínske kláštory, na ktorých čele stáli, ako najvyšší predstavení, opáti (resp. priori). Najstarším benediktínskym kláštorom na Slovensku bolo opátstvo sv. Hipolyta na Zobore pri Nitre. Toto opátstvo vzniklo ešte vo veľkomoravskom období. Ďalšími takýmito inštitúciami boli kapituly kanonikov, hodnoverné miesta, farnosti...

Celkovo môžeme pečate z hľadiska koncepcie pečaťného poľa rozdeliť do niekoľkých základných skupín. Najväčšiu skupinu tvoria pečate vyobrazujúce hagiografické motívy.

Všetky tieto momenty je potrebné brať do úvahy i pri výskume stredovekých cirkevných pečatí, čo sa odráža v predloženej práci PhDr. M. Glejteka, ktorá je rozdelená na niekoľko základných častí.

Úvodná kapitola je venovaná metodickým otázkam výskumu pečatí v podmienkach strednej Európy. V ďalšej časti je v krátkosti, ale snád' výstižne, vo všeobecnosti predstavená cirkevná pečať, jej druhy, podoba a využitie v stredovekej spoločnosti. Za nosnú časť práce možno považovať tretiu kapitolu zameranú na analýzu uhorských cirkevných pečatí. Jej doplnením je niekoľko exkurzov k vývoju personálnych a inštitucionálnych pečatí, pôvodom spätých so Slovenskom, ktoré dopĺňa naznačenie širšieho stredoeurópskeho vývoja. V závere je venovaný priestor niektorým heraldickým otázkam.

Publikácia takto prináša mnohé nové pohľady a poznatky na túto oblasť, ktorá dosiaľ nebola v takej miere preskúmaná a ponúknutá odbornej i širokej verejnosti.

Poukazuje na to, že pečate cirkevných inštitúcií, podobne ako pečate klerikov v mnohom vykazujú veľkú variabilitu čo do foriem i námetov. Mnohé z nich i na európske pomery nevídanú kvalitu a právom sa zaradzujú medzi najväčšie skvosty umenia vrcholného stredoveku. Preto si právom zaslúžia pozornosť a prezentáciu.

Autor pri spracovaní témy preukázal vynikajúcu vedeckú spôsobilosť. Svedčí o tom aj bohatý poznámkový aparát 857 odvolaní na jednotlivé pramene a literatúru. Práca vytvára priestor, aby jednotlivé oblasti vynikli v primeranom rozsahu daného problému.

Po metodologickej stránke habilitačná práca spĺňa kritéria, ktoré sa kladú na takýto typ práce.

Práca aj po formálnej stránke (správnosť štýlu, jazyka, jasnosť výpovede, schopnosť analýz a formulácie dôsledkov) spĺňa požiadavky na habilitačnú prácu.

Habilitačnú prácu možno, považovať za dielo veľmi kvalitné a potrebné; pre štúdium histórie, ale aj iných oblastiach za prínosné. Je výsledkom viacročnej výskumnej práce autora a dokumentuje jeho erudíciu.

Práca prináša požadované nové poznatky a spĺňa príslušné kritéria, preto za originalnosť spracovania témy jej vedecký prínos z hľadiska historického a spoločenský význam, **doporučujem, aby PhDr. Ing. Miroslavovi Glejtekovi, PhD., po úspešnej obhajobe bola udelená vedecko-pedagogická hodnosť docent.**

Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD.
oponent

Nitra 7. januára 2014